

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1084

מסכת ברכות נ"ח - ס"ד ♦ פאה ה', ב' - ה', ט'

בס"ד, ה' אדר תש"פ

השבוע בגליון

- שני המלאכים של ליל שבת, אחד מצדק ואחד ממאדים
- תוספת שבת, כדי להמנע ממזל מאדים
- מה היא הלכה למשה מסיני?
- תקפה של הלכה למשה מסיני
- ההלכה נמסרה למשה והפרטים לחכמי ישראל

- ברכת החמה על ידי הש"ץ בלבד
- המזלות של הלכה ולמעשה
- השפעת המזלות על בני האדם

- ריצה לקראת המלך עבדאללה
- ברכת החמה, על מה ולמה?
- ברכת החמה על התבהרות השמים
- מעמד ברכת החמה הראשון שתועד
- ברכת החמה בכל חודש תמוז

דבר העורך

הנה ימים באים

האם אינכם חשים בזאת?
אווריה נפלאה, בעלת ניחוח גן עדן, משוטטת בין רחובותינו ומלקטת את היהודים אל ספסלי בית המדרש. יהיו שיכנו זאת בשם "ימות המשיח", אחרים יאמרו, "תורה מחזרת על אכסניה שלה". יש שיפטירו, "קיימת הרגשה כללית שדברים רבים מדי מסביב מתפרקים, ואנשים רוצים להאחז בדבר האמיתי". יש שישכמו: "האמת, כולם צודקים".
הנה לפניכם מקבץ אקראי של סיפורים מלאי רגש שהצטברו במערכת במהלך השנים, ושוגרו אלינו על ידי יהודים טובים, החפצים לזכות את הרבים.

האולם שנשכר לסיום הש"ס הבא

הנה סיפור מלפני שני מחזורים:
כן, זו עובדה. יש יהודי אחד שכבר דאג לשכור אולם לעריכת סעודה מפוארת בחודש אב שנת ה'תשע"ב. נשמע רחוק? תשאלו את אלו שלמדו את המחזור הקודם, הם יספרו לכם כמה זה קרוב.

הר"ר ניסים גולן הי"ו, המתגורר בטבעון, עצר את רכבו לפני הכניסה למוסך "מוני" בעפולה, ויצא לחלץ את עצמותיו עד שיסיימו להשביע

דף נח/א לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל
ריצה לקראת המלך עבדאללה

האם יתכן, כי הרואה את פני המלך בכבודו ובעצמו, לא יברך מאומה, ואילו הרואה את התמורות המנגנת לכבודו של המלך, יברך? הבה נבדוק.

חכמינו ז"ל מלמדים אותנו, כי אם תקרה לאי מי מאיתנו הזדמנות לחזות בפניו של מלך, עליו לנצלה ולא להניח לה לחמוק מתחת ידיו - "לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם".

ההסבר שהגמרא מעניקה לריצה זו היא, ש"אם יזכה, יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם", היינו: שאם יזכה לחזות בביאת משיח צדקנו, שיבא במהרה, יבחין עד כמה רבה היא גדולתו ונעלה, לעומת הכבוד שמלכי אומות העולם זכו לו, וידע לאשורו את שכר עושי המצוות ("מגן אברהם" אור"ח סי' רכ"ד ס"ק ז).

האם הריצה לקראת המלך אינה נוגדת, במקרים מסויימים, הלכות אחרות. נניח, כי המלך העומד להגיע הוא 'רשע', הרי אסור להסתכל בפניו של הרשע, או שהעומדת בראש הממלכה היא אשה, הלא יש לחוש לאיסור הסתכלות בפני אשה. ובכן, מדברי הפוסקים עולה, כי אין צורך להסתכל בפניו של המלך כדי לראותו. די בהתבוננות בקהל הרב שנאסף להקביל את פני מלכו, ובמבטי ההערצה שהם תולים בו, כדי לקבל את הרושם הדרוש על כבוד המלכות (עיי' שו"ת "שבט הלוי" ח"א סי' ל"ה). אכן, ברכת "שנתן מכבודו לבשר ודם", שמברכים למראה המלך, ניתנת לברכה גם אם אין רואים את פני המלך אלא חוזים בכבוד הרב המוענק לו (עיי' בשע"ת סי' רכ"ד ס"ק ה'). מאידך, מלך שמופיע ללא גינוני כבוד, אינו זוכה שיהודי יברך בגינו, שכן, הוא נטול כבוד מלכות ("כף החיים" סי' רכ"ד בשם הפוסקים). נמצאנו למדים, שאין צורך לראות את המלך, אלא די בחזיון כבודו הרב (עיי' "שבט הלוי" שם, ובשו"ת "בצל החכמה" ח"ב סי' ג').

לעילוי נשמת

א"מ הר"ר **אברהם נח ליפסקר** ז"ל ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב"ע ו' באדר תשנ"ח
א"מ מרת **שרה ליפסקר** ע"ה ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תשנ"ט
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל יצחק הלוי גרוס** ז"ל
ב"ר שלום ז"ל
נלב"ע ה' באדר ב' תשס"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידו
ר' שלום יקותיאל יהודה גרוס שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זינביל פרושינובסקי** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע ח' באדר תשמ"ב
וזוגתו מרת **חיה ציפורה** ע"ה
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ל' באדר א' תשכ"ה
תנצב"ה
הונצחו ע"י משפ' פרי - ניו ג'רסי
ומשפ' דשך - גבעתיים

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל
ב"ר אהרון ז"ל
נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י בניו אהרון ושלמה זוהר שיחי

לעילוי נשמת איש רב פעלים רודף צדקה וצדק

ר' **אמיל אברהם טואטי** ז"ל בן הרב חיים טואטי ז"ל נלב"ע כ' תשרי תשס"ו
וזוגתו עזר כנגדו רודפת שלום וטוב מרת **פני שרה** ע"ה בת נתן סמואל ז"ל נלב"ע י' באדר תשע"ה
תנצב"ה

לאור האמור, ניתן להבין היטב את פסק ההלכה של רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סי' תקק"ג), כי מי שראה את המלך פעם אחת, לא יתבטל מתלמודו כדי לראותו בשנית, אלא אם כן הוא נוחל בביקורו השני כבוד גדול יותר מאשר בביקורו הראשון. שכן, לא נועדה הריצה לקראת מלכי אומות העולם, אלא כדי להתבונן בכבוד המוענק להם, ואם נוסף על כבודם מבראשונה, יש להתבונן גם בו, ולקוות כי תחזנה עינינו בקרוב, כי גם כבוד גדול זה, הרי הוא כאין וכאפס לעומת כבודו של מלך המשיח (עיי' "מחצית השקל" סי' רכ"ד על המג"א ס"ק ז).

דף נט/ב הרואה חמה בתקופתה

ברכת החמה, על מה ולמה?

ברכת החמה נאמרת פעם בעשרים ושמונה שנים, בעת שהשמש שבה למצב שבו היתה בבריאת העולם, היינו, יום רביעי תחת מזל טלה. השמש ויתר גרמי השמים נבראו בליל רביעי, ובשעה שהשמש נבראה החל מזל טלה. פעם בעשרים ושמונה שנים מצב זה חוזר על עצמו, שבליל רביעי השמש נמצאת בדיוק באותו מקום שהוא תחילת מזל טלה, וכנאמר בגמרתנו, "הרואה חמה בתקופתה, מברך עושה מעשה בראשית". מנהגנו זה מבוסס על גירסת הגמרא שלפנינו: "ואימת הוי, אמר אביי כל עשרים ושמונה שנים".

ברם, מעניין לגלות, כי קיימות שיטות אשר לפיהן ברכת החמה אינה קשורה כל עיקר לסיבוב החמה, מאחר שבגירסת הגמרא שלפניהם, לא נכללו דבריו של אביי (גליון הש"ס).

ברכת החמה על התבהרות השמים: הנה, הערוך (ערך חמה) כותב, כי כוונת הגמרא היא, שאם השמים היו מעוננים במשך שלשה ימים, שבהם גרמי השמים הוסתרו, אזי, בהתבהר העננים והתגלות השמש יש לברך ברכת החמה.

מעמד ברכת החמה הראשון שתועד: אכן, בשיירי כנסת הגדולה (הגה"ט אות ב') כתב, כי מחמת הספק, שמא פירוש זה הוא הנכון, נהגו שלא לברך ברכת החמה! אך פוסקים רבים מאד חולקים על כך בתוקף, בציינם כי פירושו של רש"י התקבל ללא עוררין (ראה בספר ברכת החמה עמ' י"ט). ואמנם, קיימות עדויות בספרי הפוסקים, זה שש מאות שנה, על מעמדי ברכת החמה. מעמד ברכת החמה המוקדם ביותר הנזכר, הוא מעמד ברכת החמה שהתקיים בכ"ג בניסן שנת ה' קפ"א (מנהגי מהר"ל ליקוטים שבסוף הספר).

ברכת החמה בכל חודש תמוז: ואילו בסידורו של רבי סעדיה גאון אנו מוצאים, כי ברכת החמה נועדה לתקופת תמוז. לפי הפירוש המופיע בסידורו, "הרואה את החמה בתקופתה", היינו בשיא תקפה (וראה על כך עוד ב"ברכת החמה" עמ' ט"ו).

ברכת החמה על ידי הש"ץ בלבד: מכל מקום, כאמור, בכל קהילות ישראל התקבל, כי ברכת החמה תוקנה לברכה אחת לעשרים ושמונה שנים, כאשר החמה שבה למקום המדוייק שבו נתלתה בעת בריאת העולם, בשעה שבה הדבר אירע בעת בריאת העולם. דא עקא, שקיים דיון רחב, אם השמש אכן מגיעה לאותו מקום שבו היא נתלתה בעת בריאת העולם, וריב"ם שנייטוך אף העיד (שו"ת יו"ד סי' ל"ח), כי הנהיג בקהילתו שהש"ץ בלבד יברך את ברכת החמה, וכל העם ישמעוהו וייצאו ידי חובה, זאת, כדי להמעיט בברכות לבטלה ככל האפשר.

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל (שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' קי"ט), מביא בקשר לכך חידוש נפלא של הב"ח (או"ח סוף סי' כ"ט). אכן כדברי ריב"ם שנייטוך, כל הברכות אין מברכים מספק, ברם, שונה היא ברכת "שהחיינו", שברכת הרשות היא, שאפשר לברכה אף מכח הספק, שכן, סוף סוף המברך שמח ומודה לקב"ה על השמחה השורה עליו. מסתבר, טוען הגרצ"פ, כי ברכת השבת, כגון, ברכת החמה, זהה בדיניה לברכת שהחיינו, שהרואה מתרגש ומתפעם ומודה לאלוקיו על העולם המופלא שייצר למענו.

י"ד ניסן תשס"ט: מעמד ברכת החמה האחרון, בי"ד ניסן תשס"ט, חל בתאריך נדיר, כי מאז בריאת העולם ועד היום, ברכת החמה חלה בערב פסח ארבע פעמים בלבד! אימת? בשנת יציאת מצרים, בשנת גאולתם של מרדכי ואסתר, בשנת תרפ"ה ובשנת תשס"ט ("ברכת החמה" עמ' ל"ח).

דף נט/ב ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורחא דתלת נהי ארבע

המזלות להלכה ולמעשה

שתי מערכות שונות של גרמי השמים תלויות ברקיע: גלגל המזלות, ושבעת כוכבי הלכת. גלגל המזלות הוא טבעת של כוכבים הנראית כמקיפה את כדור הארץ, השמש והירח. צורות כוכבים אלו דומות לעצמים שונים המוכרים לנו, כטלה, שור, דלי, גדי, ועוד, ומכאן שמם. **השפעת המזלות על בני האדם:** שבעת גרמי השמים הקשורים לכדור הארץ הם חמה, לבנה, מאדים, כוכב חמה, נוגה, צדק, שבתאי. קבוצה זו ידועה בראשי התיבות **חל"ם כצנ"ש**. לשבעת גרמי שמים אלו יש השפעה על בני האדם, כך אומרת הגמרא (שבת קנ"א), כי הנוולד במזל מאדים הוא

את דרישותיו ההולכות וגוברות של מנועו תאב הטיפולים. רכב פרטי התקרב מאחוריו, עצר באחת, ומתא הנהג השתחל יהודי נחמד, איש מחשבים המתגורר בבית שאן, כך התברר לו בדקות הבאות, עת פתח עמו בשיחה. **הוא** הביט ברכבו של איש המחשבים, והבחין כי גליזנות וחוכרות העוסקות בדף היומי מציצים מכל עבריה. ר' ניסים, כאיש דף יומי מובהק, מצא מיד שיחה משותפת עמו, ואת השיחה שניהל עמו באותן דקות, לא ישכח ר' ניסים לעולם. **יהודי** זה, שלב חם שוכן בקרבו, התוודע להתרגשות ולתכונה שאפפו את ההכנות לאירועי סיום הש"ס בכל אתר ואתר. **שמע** היהודי, התרגש, התפעם והחליט. **גם** אני יהודי! גם אני רוצה לגמור את הש"ס! **אומר** ועושה.

מספר ר' ניסים: "תוך כדי שיחתנו, הוא שלף נייר מקופל מכיסו האחורי, ופרש אותי מול עיני, קבלה על תשלום לתאריך י"ד אב תשע"ב. לתדהמתי התברר לי, כי הוא היה מודע להתחייבות שנטל על עצמו, ללמוד בקביעות בכל יום, וכדי לקבע את עצמו לעניין בהתחייבות שאין חזרה הימנה, הוא פנה לאולם שמחות, והזמין סעודה מפוארת למאה איש, עבורו, עבור בני משפחתו ועבור חבריו, חתם חוזה ושלם מקדמה מכובדת! **נפרדתי** ממנו בהתרגשות וברכתי: "שזוכה ונחיה ונראה!!!"

סיום הש"ס במבט ילדי ישראל

כבוד מערכת מאורות הדף היומי: **באתי** בזה בברכת תחזקנה ידכם על עבודתכם המסורה... **בעז"ה** התחלנו בלימוד הש"ס יחד עם רבבות עמך בית ישראל, ויה"ר שזוכה לסיימו מתוך הרחבת הדעת ונחת דקדושה.

צא ולמד מה זו גמרא מושלמת

בשורה ללומדי הדף היומי! הגמרא המושלמת ללימוד בחשק **בהוצאת עוז והדר ומאורות הדף היומי**

- רקע מיוחד שמקל על הקריאה ומונע כאבי עיניים
- מנוקד ומפוסק בדיוק ובשלמות
- הדגשות לסימון תחילת עניין בגמרא, ברש"י ובתוספות
- כולל פירוש מאורות ההלכה
- עם משניות זרעים וטהרות מבוארות

להשיג בחנויות הספרים ובטלפון: 1-800-22-55-66

היום בבוקר אירעה עובדה מעניינת שאני חושב לחובה להעלותה על הכתב ולשלחה לכם.

בעזרת השי"ת אני זוכה להגיד שיעור לפני קבוצת לומדים, מדי בוקר לפני תפלת שחרית.

זה זמן רב שאחד הלומדים נעדר מן השיעור, תוך התנצלות, כי נולד לו בן, ועליו לסייע בבית להלביש את הילדים, להאכילם ולשלחם ליחודי וכדומה.

היום בבוקר, לפתע האברך הגיע לשיעור, לאחר הפסקה ארוכה.

לאחר השיעור פנה אלי אותו יהודי: "מסתמא הנך מתפלל מדוע באתי היום לשיעור... הבה ואגיד לך".

וכך סיפר לי, דברים כהווייתם:

"...**אתמול** בגן הילדים דיברו הילדים, בני גיל שלש, ביניהם, אודות מעמד "סיום הש"ס" בארצות הברית, שהשתתפו בו רבבות אלפי ישראל. כל ילד ותגובתו.

סיום הש"ס מה הוא? שאל אחד הילדים. ענה חבירו ואמר, כל אב לומד דף בכל יום, עד שסיימו הש"ס, ועשו 'סיום'."

ממשיך האברך לספר, "בבואי הביתה, סיפר הילד לזוגתי, כדרכם של ילדים, את אשר 'קרה' להם במשך היום ביגן, ובתוך הדברים סיפר בהתפעלות את אשר נודע לו אודות "סיום הש"ס", שכל אב לומד בכל יום, ואחר כך עושים סיום. וכאן הבן שואל, 'אמא, האם גם אבא שלי לומד בכל יום כמו כולם? ומתי הוא לומד...?'

אותו ערב חזרו לשיעור. "אני חושבת שמהיום והלאה תצטרך לשיעור... אני כבר אסתדר עם הילדים..."

עד כאן סיפור הדברים, ופירושים מיותרים...

כבוד ובהערצה ובברכת התורה

אהרן הכהן פערל

מג"ש בביהמ"ד קהלת תורת חיים דחסידי ויזניץ

בבארא פארק ברוקלין ניו יורק יצ"ו

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה כטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה מרגלית** ז"ל

נלב"ע ד' באדר תרפ"ו

ומרת **מרים מרגלית** ע"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אורי פייביש טאובר** ז"ל

ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תש"ל

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו

משפ' פריד שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם מנדל מנחם גולובינסקי** זצ"ל

ב"ר משולם זצ"ל נלב"ע י' אדר תשס"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידינו **ניסן חקשווי** שיחיו

ומשפחתו שיחיו - הרצליה

בעל מזג סוער, וכל אחד מן המזלות משפיע על שעה אחרת משעות היום, לפי סדר. החל מיום רביעי לבריאת העולם, החל שבתאי לשמש שעה אחת, ואחריו צדק, אחריו מאדים, חמה, נוגה, כוכב חמה, והלבנה, כך שעה אחר שעה מאז בריאת העולם.

לקדש לפני הלילה בעת מזל צדק: מגן אברהם (סי' רע"א ס"ק א') כותב בשם תיקוני שבת, שהוא סדר זמירות והנהגות לשבת קודש מאת האריז"ל ותלמידיו, "שיקדש קודם לילה, כי בתחילת ליל שבת הוא מזל מאדים ובסוף יום ו' הוא מזל צדק, לכן יקדש בצדק".

שני המלאכים של ליל שבת, אחד מצדק ואחד ממאדים: מקור הדברים קדום ביותר. ראבי"ה (סימן ר') מבאר, כי דברי הגמרא (שבת כב/א), שחכמינו ז"ל תקנו את אמירת ברכת "מעין שבע" בליל שבת מפני הסכנה, מתייחסים לסכנה הנובעת ממזל מאדים השולט באותה שעה. במהרי"ל (סי' קנ"ב) משמע, כי שני המלאכים המתלווים לאדם בליל שבת, האחד מלאך טוב וזולתו מלאך רע (שבת קיט/א), מכוונים לצדק ולמאדים השולטים בשלהי היום השישי ובתחילת יום השבת (ועיי' "יד אפרים" שם).

מנהג זה רווח בחלק מקהילות החסידים עד היום, להקפיד להמנע מלקדש על היין באותה שעה שבה שולט מאדים, ומאחר שהדברים נוגעים למעשה, יש שעסקו בבירור המועד המדוייק שבו מזל מאדים 'משמש', כלשון רש"י (שבת קנ"א ד"ה "מזל שעה"), כדי לכוון את זמן הקידוש של ליל שבת.

'תוספת שבת', כדי להמנע ממזל מאדים: מעניין לציין את דברי המהרש"א (תענית ח/ב בחידושי אגדות), כי תוספת שבת, שמקדימים לקבל את השבת, נועדה כדי להמנע מהתקלות במזל מאדים. הוא אף מוסיף, כי מאחר שגם שעתו של כוכב שבתאי אינה טובה, נהגו לאחר את תפילת שחרית בשבת בבוקר (ראה "דרכי משה" סי' רפ"א), שמזלו הראשון של יום השבת הוא שבתאי.

השאלה העומדת בפנינו היא, אם השעות שלפיהן המזלות הללו משמשים הן שעות זמניות או שעות קבועות. שעות זמניות היינו: שמחלקים את היום לשנים עשר חלקים וכמו כן את הלילה, וכל אחד מן החלקים הוא שעה זמנית, שארכה נקבע על פי זמן היום והלילה, ששעת היום ארוכה בקיץ וקצרה בחורף, ושעת הלילה ארוכה בחורף וקצרה בקיץ. זוהי שעה זמנית. שעה קבועה מבוססת גם כן על חלוקת היום והלילה לשנים עשר חלקים, אלא שנוטלים את היום הממוצע בשנה ולפיו קובעים את אורך השעות.

מלשון רש"י בסוגיינתו ובמקומות נוספים, התולה את סדר המזלות בהתחלת הלילות ובהתחלת הימים משתמע, כי שעות המזלות הן שעות זמניות, וכך היא בוודאי דעת מגן אברהם הכותב, שאין לקדש בשעה הראשונה של ליל שבת. לו שעת מאדים היתה שעה שביעית הקבועה, הרי ברוב חודשי השנה שעה זו [17:40-18:40 לערך] אינה שעת הקידוש ואין כל חשש.

אולם מהרי"ל (שם) כותב, כי נראה ששעות המזלות הן השעות הקבועות, ולפיכך, בקיץ שבו בשעה השביעית יום השבת עדיין לא החל, ובחורף שבו בשעה השביעית הכל כבר מסובים ואוכלים, אין כל סיבה להקדים את שעת הקידוש, ולא עוד, אלא שהמקדים בקיץ את שעת הקידוש, אדרבה, עלול לקדש בדיוק בשעה שבה מזל מאדים שולט... (ועיי' "מחצית השקל" ו"שולחן ערוך הרב" שם סעי' ג'). כאמור, יש קהילות חסידים המקפידים על כך. משנה ברורה אינו מביא את הדבר להלכה, וערוך השולחן (סי' רע"א סעי' י"א) אף תמה על מגן אברהם (ראה בירור הלכה תליתאה או"ח רע"א).

לקראת סיום נציין כי זמני כוכבי הלכת נוגעים לענייני אסטרוולוגיה בלבד [השפעת הכוכבים וסגולותיהם], ואין להם כל משמעות מבחינה אסטרונומית [מסלולי הכוכבים].

דף סג/ב שנתנה מהר סיני

הלכה למשה מסיני

עשרת הדברות, התורה, הנביאים והכתובים, המשנה והתלמוד הבבלי, כל ההלכות הכלולות בהם, כולם - "נתנו למשה מסיני". רבי שמעון בן לקיש למד זאת מן הפסוק (שמות כד/ב): "ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצווה אשר כתבתי להורותם". "לוחות" - עשרת הדברות. "תורה" - מקרא. "והמצווה" - משנה. "אשר כתבתי" - נביאים וכתובים. "להורותם" - תלמוד. רבי יהושע בן לוי מוסיף על כך (ירושלמי, פאה, פרק ב', הל' ד'), "אפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר לפני משה רבינו".

מה היא הלכה למשה מסיני? אף על פי שכל ההלכות העתידות להתגלות במהלך הדורות נמסרו למשה רבינו, לא כולן מכונות "הלכה למשה מסיני", כי אם ההלכות המקובלות בידינו דור אחר דור, רב מפי רב עד למשה מסיני, ששמען בעל פה מפי הגבורה ומסרן לישראל. לא זו בלבד, אלא שהלכה שיש לה מקור או רמז בתורה, או שאפשר לדורשה באחת משלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן, אינה "הלכה למשה מסיני", כי אם הלכה אשר אי אפשר לדורשה באופן כל שהוא, היא בלבד "הלכה למשה מסיני" (רמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות). עם זאת, הרמב"ם (פי' המשניות סוכה שלהי פ"ד) מציין, כי תתכן הלכה למשה מסיני שיש לה "רמז נסתר" בתורה.

שמוסר ההלכה לא ציין שמקורה בהלכה למשה מסיני, ולפיכך היו שחלקו עליו ורק מסדרי הגמרא חשפו בפנינו את העובדה, כי האמת היא שהתנא לא אמר את הדברים מעצמו, אלא כהלכה למשה מסיני.

"אם הלכה נקבל, ואם לדין יש תשובה": מעתה, יתכן שבעלי התוספות אינם חולקים כלל על הרמב"ם, הואיל ובאותה מחלוקת תנאים, אחד הצדדים למחלוקת לא אמר לחביריו כי הלכה זו הוא שמע מרבו ששמע מרבו עד משה רבינו, ולכן הם חלקו עליו. זה הוא פשר דבריהם של חכמים (יבמות ע"ב, כריתות ט"ו): **"אם הלכה נקבל, ואם לדין יש תשובה"**. כלומר, אם בידך הלכה למשה מסיני - לא נחלוק. אך אם דין בפיק, מדעתך שלך, נחלוק (ועיי"ש בעוד אפשרויות שהעלה בנושא).

ואילו מהר"ץ חיות ("תורת נביאים", מאמר תושבע"פ) נוקט בגישה שונה. לדעתו, כוונת הרמב"ם היא, שלא תתכן מחלוקת באופן שתנא אחד יאמר הלכה מסויימת ורעהו יחלוק עליו ויאמר שאין הלכה שכזו בנמצא. ברם, יתכן גם יתכן, שתנאים יחלקו בפרטי הלכה מסויימת, ששניהם קיבלוה כל אחד מרבותיו, אך פרטים מסויימים בגדריה או בדיניה - שונים (עיי" מהר"ץ חיות ב"ק י"ז ב; עפ"י דברי הרמב"ם סוף מסכת עדיות).

ההלכה נמסרה למשה והפרטים לחכמי ישראל: לא זו בלבד, הוא מציין, אלא שפעמים שעיקר ההלכה נמסרה מפי משה רבינו עליו השלום, מתוך כוונה שחכמי הדורות הראויים לכך יקבעו את פרטיה, ועל מקרים אלו נטושות המחלוקות ברחבי התלמוד. וכגון, שיעורים של כזית, ככותבת, כביצה ועוד, שנמסרו למשה בסיני, וחכמינו קבעו על פי הסברה, את השיעור האמור (עיי" מהר"ץ חיות יומא דף פ"א).

תקפה של הלכה למשה מסיני: תקפה של הלכה למשה מסיני הוא כמצווה מן התורה ולא כתקנה מדרבנן ("יד מלאכי" כללי הרמב"ם אות ז). לכן, חז"ל אמרו לא פעם על הלכה מסויימת שהיא מן התורה, וכוונתם לכך שהיא נמסרה למשה בסיני (סוכה מג"ב, רמב"ן כתובות ק"ב, עירובין י"א/ב וברש"י שם, רש"י מנחות ל"ט/א ד"ה "קשר"). מאחר שההלכה נמסרה בקבלה איש מפי איש, עיתים היא מכונה "דברי סופרים" (תוספתא מקואות פ"ה וירושלמי סנהדרין פ"א ה"ד ופ"מ שם. וכן ביאר הפה"מ"ש להרמב"ם כלים פרק י"ז משנה י"ב ומקואות פ"ו משנה ז).

הרמב"ם - אין מחלוקת תנאים בהלכה למשה מסיני: באחת מכלליו היותר מפורסמים קובע הרמב"ם (בהקדמה לפי המשניות ובהל' ממרים פ"א ה"ג), כי לעולם לא תתכן מחלוקת תנאים בהלכה למשה מסיני: "דברי קבלה אין בהן מחלוקת לעולם וכל דבר שתמצא בו מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממשה רבינו". ברם, מדברי בעלי התוספות (מנחות צ"ב/ב ד"ה "גירסא בעלמא") עולה, לכאורה, כי הם חולקים על הרמב"ם, שכן, הם מפרשים מחלוקת תנאים מסויימת, כי הם נחלקו בדבר הלכה למשה מסיני.

רבינו הגאון רבי יאיר בכרך זצ"ל, (שו"ת "חוות יאיר" סי' קצ"ב) עוסק בנושא זה בהרחבה, והוא מציין מקומות רבים מאד בתלמוד שבהם התנאים נחלקו בהלכה למשה מסיני, עד שעולה תמיהה על הרמב"ם אשר קבע כלל מוצק, כי לא תתכן מחלוקת בהלכה למשה מסיני. יתכן, אומר בעל "חוות יאיר", כי כוונת הרמב"ם היא, שכאשר התנא שאמר את ההלכה ציין כי היא הלכה למשה מסיני שנמסרה לו מרבותיו איש מפי איש עד משה רבינו - אין חולק על כך. אך לעיתים אירע,

צעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסור** ע"ה
בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע י' באדר תשס"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרון וינברג** ז"ל
ב"ר גרשון ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ג
והר"ר **דוד זאב וולקן** ז"ל
ב"ר דב צבי ז"ל נלב"ע ז' באדר תשס"ו
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידנו הר"ר מנחם וינברג שיחי - בני ברק

אפיקום

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

ורווי... לאמר הינו... ל... המעט... הינו...

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"

מרון ר' אש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרון שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764